

CUVINTE NOI?
ÎN MEMORIA PROFESORULUI
STELIAN-TRAIAN DUMISTRĂCEL

DAN S. STOICA*

Am avut noroc. Am fost dintre cei care l-au putut admira de-aproape pe Profesorul Stelian Dumistrăcel. Exerciții de admirație, mi se pare că e sintagma oportun adusă în limbă de cineva, nici nu mai știu de cine. Am făcut cu delectare astfel de exerciții stând în preajma acestui adevărat erudit care a fost Profesorul. Am fost pătruns de o stare de încântare când mi-am dat seama că avea, la rându-i, o imensă admirație pentru Magistrul Eugeniu Coșeriu: simțeam că mă înscriu într-o ierarhie de priviri admirative îndreptate mereu către în sus. Ce sentiment, ce emulație!

În mesaje – care erau pe cele mai diverse teme, deși toate aveau atingere cu studiul limbii, al limbajului și al comunicării – am promovat de la „Stimate Domnule Profesor”, la „Stimate Domnule Coleg” și, mai apoi, la „Stimate Domnule Coleg și drag Prieten”. Deși părea că vorbim de la egal la egal, Profesorul Stelian Dumistrăcel mi-a fost far pentru o bună perioadă de timp. Vorbeam adesea, deși nu atât de des pe cât mi-aș fi dorit eu, dar aveam respect pentru timpul celuilalt, mai cu seamă în perioade aglomerate în plan profesional. Subiectele conversațiilor noastre erau din toate domeniile, dar, chiar și atunci când veneau din cotidianul mărunț, mereu alunecau spre limbaj și comunicare. Eram, de pildă, la o coadă, într-un loc unde speram să cumpărăm lapte de calitate pentru pisicile noastre. Desigur, am schimbat câteva scurte povești despre animalele noastre dragi, dar Profesorul tocmai văzuse într-o scriere de-a mea o referire la conceptul de contract de lectură (al lui Eliseo Verón) și astfel s-a terminat cu evocarea pisicilor. I-am vorbit mai mult despre conceptul care-l intrigase și mi-a spus: dar dacă lărgim perspectiva și vorbim despre contract de comunicare? O coadă la lapte, în doi cu Profesorul, s-a transformat într-o discuție înflăcărată pe o chestiune de comunicare! Nu mult după aceea, Profesorul Dumistrăcel introducea și la curs

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România (dstoicaro@gmail.com).

conceptul pe care-l crease și la care reflectase încă ceva vreme și am găsit la studenții noștri cunoașterea clară a conceptului, de care aveam să fac uz eu însumi. De unde le vorbisem despre contract de lectură, puteam acum dezvolta ideea și-i puteam avea buni parteneri de discuție pentru că erau deja formați de la cursul Profesorului.

Mai era ceva ce împărtășeam cu Profesorul Dumistrăcel: admirația pentru specialiștii în informatică. Ne străduiserăm – fiecare în felul său și în funcție de oportunitățile fiecăruia de a colabora cu specialiști în *computer sciences* – să înțelegem știința care stătea la baza diverselor aplicații pe care ajunseserăm să le folosim. Prezența nofiților în domenii care se învecinau cu informatica era, însă, un subiect care nu putea scăpa atenției noastre și, cum numărul acestor „împătimiți de implementare” (cum avea să se declare o doamnă de la o mare bibliotecă) crescuse îngrijorător, subiecte legate de noul fenomen deveniseră curente în discuțiile de la întâlnirile cu Profesorul Dumistrăcel. Uneori, eram ușor iritați sau chiar agasați de insistența unora de a avea păreri într-un domeniu pe care nu se străduiseră destul să-l înțeleagă. Alteori, comentam situații care ni se păreau amuzante.

Avem adesea motive de amuzament în compania Profesorului. Se potrivea să aflăm, amândoi cam în același timp, câte ceva nostim, fie din viața academică, fie din existența urbei sau chiar din lumea largă. Dacă noutățile amuzante vizau zona lingvisticii, Profesorul își preceda remarcile pufnind ironic sau, după caz, doar amuzat. Pentru o perioadă destul de îndelungată am avut material pentru comentarii adesea ironice legate de uluirea, mai ales a tinerilor, înaintea unor cuvinte pe care – credeau ei – le căpătase limba noastră din fericita dezvoltare a tehnologiilor din zona informației și comunicațiilor. Cum mulți studenți de la Jurnalism ajunseseră la concluzia certă că „dacă ceva nu este pe calculator, nu există”, era de așteptat și corolarul acestei constatări: ceva își are existența tocmai pentru că este pe calculator. Asistam la mulțumirea superioară a tinerilor noștri parteneri într-ale studiului limbii și al comunicării în fața descoperirii unor cuvinte noi. Aflam și noi că există hipertext (desigur, doar pentru că internetul căpătase aplicația World Wide Web), că au apărut datele, ba chiar și metadatele, documentele multimedia, iar mai târziu șansa noastră a fost să apară rețelele sociale. Reacția noastră era, de fiecare dată, să căutăm exemple din viața de dinainte de computer și de internet, pentru a le semnală studenților că ar mai fi avut motive de exaltare dinaintea acestor cuvinte pentru că ele chiar preexistau noilor realități aduse de informatică. Că datele sunt dintotdeauna forma fizică efectivă a simbolurilor care reprezintă informația era un adevăr menit să-i facă pe studenți să caute în experiențele lor trecute prezența unor asemenea realități. Dacă aveam să le semnalăm tinerilor – gândeam noi, și Profesorul, și eu – că un dicționar arată ca un hipertext, întrucât se construiește explicitându-se la fiecare pas, că o pagină cu note de subsol este un hipertext, că o bibliotecă este un hipertext gigantic, în care fiecare carte își poate găsi completarea/explicitarea în altele și așa mai departe, aveam posibilitatea să le

demonstrăm că ei deja știau ce este un hipertext și chiar știau să-l folosească. Tot legat de bibliotecă, dacă le-am fi descris filosofia construirii cataloagelor și a bibliografiilor, i-am fi făcut să înțeleagă că ei știau de ceva vreme ce sunt metadatele, iar adnotările din unele descrieri bibliografice, rezumatele, recenziile nu sunt altceva decât metadiscursuri. O carte cu anexe de tip hărți sau fotografii ori o carte pentru copii, care, la răsfoire, lasă să se ridice din unele pagini volume reprezentând obiecte despre care se vorbește în textul său nu sunt altceva decât documente multimedia, deși nu au nimic electronic în alcătuirea lor. În fine, rețelele sociale! După ce ne-am străduit să găsim echivalente din alte limbi pentru radio-șanț (eram destul de mulțumiți cu formula *hearing through the grapevine* din engleză, dar nu destul de satisfăcuți cu franțuzescul *radio commères* și nici cu *de bouche à l'oreille*), ne-am oprit gândul la modele de rețele sociale cunoscute în istoria neamului nostru, precum claca sau adunările bărbaților din sate, unde un exemplu era celebra Poiană a lui Iocan. Am revăzut mental discuțiile cu Profesorul pe această temă când am găsit un articol în varianta online a publicației „The Guardian”, despre descoperirea unor cercetători: interpretarea unor urme, în Africa, arată că a existat o rețea socială a crescătorilor de animale încă de acum 50 000 de ani!

Ce s-ar mai fi amuzat Profesorul! Din bogăția imposibil de măsurat a celor ce mi-au rămas din viața mea cu Profesorul Dumistrăcel, am ales să mă rezum la ironia vremurilor actuale, când unii descoperă cuvinte noi, numind realități noi, furați de sonoritatea acelor termeni și mai ales de faptul că acești termeni le-au ajuns la urechi grație internetului. Ironia ne-a fost instrument în încercarea de a domoli entuziasmul studenților dinaintea noilor descoperiri și parcă aș zice că am înregistrat succese.

NEW WORDS? IN MEMORY OF STELIAN-TRAIAN DUMISTRĂCEL

ABSTRACT

The enthusiasm of our young students at the contact with words they thought were coming from computer science and mainly in relation to Internet was a topic Professor Stelian Dumistracel and myself found both interesting and amusing. We tried to signalize to the students that those words, as well as the realities they designate, are well known from some time. *Hypertext, metadata, multimedia* or *social network* are just a few examples.

Keywords: *computer science terminology, words, new uses, Internet, hypertext, metadata, multimedia, social networking.*